

Náučný chodník Červený most - Železná studienka - Kamzík

Kraj:	Bratislavský
Okres:	Bratislava III
Geomorfologická jednotka:	Malé Karpaty
Geologická jednotka:	jadrové pohorie
Chránené územia:	Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty a prírodná rezervácia Vydrica
Prístup:	bus MHD Bratislava, Partizánska lúka (Červený most P+R) (č. 43) a pešo 200 m po žltej turistickej značke, resp. trolejbus MHD Bratislava, Červený most (č. 42, 45, 47) a pešo 350 m smerom na sever popod Červený most po žltej turistickej značke
Východisko:	Bratislava, Červený most, Partizánska lúka (pri detskom ihrisku)
Trasa:	Bratislava: Červený most, Partizánska lúka - Klepáč - Železná studnička - Kamzík
Dĺžka, prevýšenie:	4 km, prevýšenie 210 m
Čas prechodu:	2,5 h
Počet zastávok:	18
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické, lesnícke

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Chodník je prepojený s viacerými turistickými značkami ako aj cyklotrasami.

Rok otvorenia: 2006

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; voľne sú zo stránky chodníka dostupné obrázky informačných panelov > .PDF

Kontakt: Mestské lesy v Bratislave, Cesta mládeže 4, 831 01 Bratislava, tel. 02 / 5478 9035

Poznámky: (1) Náučný chodník nie je značený. Vedie po širokých lesných chodníkoch. (2) Na chodník možno nastúpiť na rôznych miestach, a to z rôznych zastávok busu MHD č. 43 v doline Vydrice, resp. z konca trasy chodníka na Kamzíku - zastávka trolejbusu MHD č. 203 Koliba a ďalej pešo 1,3 km s prevýšením 125 m po zelenej turistickej značke alebo nadväzujúcim busom MHD č. 44 (konečná - Kamzík). (3) Na začiatku - pri Partizánskej lúke - je aj krátky dendrologický náučný chodník. (4) Viac o Mestských lesoch v Bratislave >> v texte dendrologického náučného chodníka. (5) Na krátkom úseku medzi zastávkami 8 a 10 je trasa súbežná s prvou polovicou trasy Netopierieho chodníka.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je pre bohatosť prírodných i antropogénnych či historických objektov na trase, dostupnosť i nenáročnosť veľmi vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Mlynská dolina v Bratislave. Ulica, jeden z deviatich sektorov bratislavskej mestskej časti Karlova Ves v okrese Bratislava IV a dolina pozdĺž 17 km dlhej riečky Vydrice, ktoré sú pomenované podľa bývalých mlynov pri nej. Celá leží v Malých Karpatoch. Možno ju považovať za najstaršiu výrobnú a neskôr priemyselnú oblasť Bratislavy. K jej technicko-stavebným pamiatkam patrí sústava pôvodne deviatich mlynov, štyri vodné nádrže (jazerá), železničný Červený most a niekdajšia budova prachárne na Patrónke. Jej historický i súčasný charakter sa zreteľne líši v dolnej tretine a horných dvoch tretinách, ktorých rozhraním je Červený most. Dolná časť - od ústia Vydrice do Dunaja - má významnú dopravnú funkciu (úsek diaľnice D2 európskeho významu, Európska diaľková trasa E8) a je sídlom významných inštitúcií (televízia - v jednej z najvyšších budov na Slovensku s výškou 108 m -, zoologická záhrada, najväčší komplex študentských domovov a internátov v strednej Európe, cintorín Slávičie údolie, dve fakulty Slovenskej technickej univerzity a dve fakulty Univerzity Komenského). Horné dve tretiny - **Horná Mlynská dolina** - so zachovaným prírodným i historickým charakterom v malokarpatskom horskom prostredí predstavujú rekreačnú oblasť celomestského významu. Štyri historické umelé vodné nádrže (pozri nižšie heslo Bývalé mlyny v doline Vydrice) slúžia na športový rybolov a voľakedy či dnes občas aj člnkovanie a v zime na korčuľovanie. Lesopark je vybavený altánkami, lavičkami, riadenými ohniskami a p. Územie pozdĺž Vydrice v Hornej Mlynskej doline až takmer pod Pánovu lúku spolu s dolnými dvoma vodnými nádržami (Tretí rybník a Štvrtý rybník pod Klepáčom) sú územím európskeho významu Vydrice (súčasť sústavy Natura 2000). Územie celej Hornej Mlynskej doliny spadá do územia Chránenej krajinej oblasti Malé Karpaty, ktoré je aktuálne silno atakované (zákonnou) ťažbou dreva a inými zásahmi do prírody potenciálne ohrozujúcimi biotop Vydrice ako aj rekreačnú funkciu mestského lesoparku. Z tohto dôvodu sa Lesoochranárske

zoskupenie VLK v spolupráci s inými iniciatívami a občianskymi združeniami usiluje o vyhlásenie prírodnej rezervácie Pramene Vydrice, kde by sa nesmeli poľovať a rúbať, ale bol by povolený voľný pohyb návštevníkov. Zároveň existuje iniciatíva vyhlásiť časť bratislavského lesoparku za Národný park Bratislavské mestské lesy s minimalizáciou lesného hospodárenia a vylúčením pohybu motorových vozidiel a developerských projektov.

Červený most. Pôvodne jednokoľajový železničný viadukt vybudovaný v roku 1848 medzi Patrónkou a Lamačom pri Bratislave na trati Gänserndorf - Marchegg - Bratislava talianskou firmou Felice Tallachini. V dĺžke 215 m premostoval hlbokú Mlynskú dolinu s hradskou a riečkou Vydricou vo výške 17 m deviatimi tehlovými klenbami na kamenných pilieroch. Tehlové klenby dali mostu pomenovanie. V roku 1881 bol most zdvojkolajnený. Ustupujúce nemecké vojská 4. apríla 1945 most zničili. Vojaci Červenej armády postavili spolu s miestnymi obyvateľmi za sedem dní po oslobodení Bratislavy provizórny drevený most, ktorý bol v roku 1948 nahradený ocelovou konštrukciou. Pre zachovanie pôvodného mena bol ocelový most natretý na červeno. Povyše mosta leží pri Vydrici rekreačno-oddychová lokalita bratislavského lesoparku **Partizánska lúka** s vybavenosťou najmä pre rodiny s deťmi.

Železná studnička (historicky Železná studienka, nem. Eisenbrünnl, maď. Vaskutacska). Prímestská rekreačno-oddychová lokalita bratislavského lesoparku v severozápadnej časti Bratislavy v Hornej Mlynskej doline pri sútoku Bystričky a Vydrice. Pomenovaná podľa prameňa železitej vody, pri ktorom v prvej polovici 19. storočia vybudoval Jozef Bergameny Ferdinandove kúpele. Prvú liečebnú a spoločenskú sezónu tu otvorili v roku 1830. Čistý prameň bez farby a vône bol vhodný pre ľudí, ktorí trpeli anémiou. V roku 1844 budovu odkúpil Jakub Palugyay, ktorý kúpele prebudoval na hotel a významné výletné miesto. Časom úprava toku Vydrice narušila režim podzemných vôd a liečivý železitý prameň zanikol. V polovici 20. storočia nastala postupná devastácia a v roku 1970 budovu zbúrali. V súčasnosti sa zdĺhavo pripravuje revitalizácia lokality znovuvybudovaním tzv. Labutieho pavilónu a záhradnej reštaurácie.

Bývalé mlyny v doline Vydrice. Na strednom a dolnom toku Vydrice sa už pred stáročiami usadili mlynári a postavili tu mlyny. Koncom 14. storočia tu existovalo deväť obilných mlynov. Podľa nich sa od polovice 15. storočia ujalo pomenovanie Mlynská dolina. Súčasťou sústavy mlynov boli aj štyri umelé vodné nádrže v Hornej Mlynskej doline, ktoré sú pozoruhodnými technickými pamiatkami dokumentujúcimi vyspelosť vodného staviteľstva na Slovensku. Mlyny boli v činnosti až do 60. rokov 19. storočia. Prvý mlyn (stál najbližšie k Dunaju) prestaval v roku 1890 taliansky inžinier Enea Lanfranconi na vilu pripomínajúcu zámoček, ktorá ustúpila výstavbe diaľničného mosta Lafranconi. Niektoré ďalšie mlyny prebudovali napr. na výletné pohostinstvá. Časom z prvých štyroch neostalo nič a zvyšných päť bolo buď adaptovaných do novších stavieb alebo boli či sú rekonštruované.

Klepáč alebo **VIII. mlyn** - bývalý výletný hostinec v barokovej budove mlyna, v ktorom v 16. až 18. storočí žili habánski mlynári. Tento mlyn mal ešte prívlastok „ostrovný“. Ako jediný bol úplne obklopený vodnými tokmi: Vydricou a privádzačom vody na mlynské koleso vedeným na úpätí svahu s pokračujúcim odtokom vody do Vydrice. Nedávna renovácia Klepáča je splnením vôle RNDr. Ľudmily Sedlárovej Rabanovej, prvej genetičky na Slovensku, ktorá sa tu narodila a vyrástla. Klepáč má slúžiť najmä deťom a mládeži pre vzdelávacie a výchovné programy, voľnočasové aktivity, tvorivé dielne, pobyty v prírode. Výletná reštaurácia a ihriská slúžia verejnosti.

IX. mlyn alebo **Suchý mlyn** leží na Vydrici najvyššie zo všetkých mlynov asi 0,6 km pod Železnou studničkou. Dodnes sa zachoval takmer v pôvodnej dispozícii. Prestal pracovať v roku 1868. Budovu tohto mlyna, postavenú na mieste staršieho mlyna v roku 1846, prestavali okolo roku 1900 na letný penzión, neskôr patrila lesnému závodu, ktorý tu zriadil prevádzkový dvor a byty. V súčasnosti sa mlyn a jeho areál citlivo rekonštruuje podľa dobových dokumentov. Povyše mlyna pri Vydrici stojaci pomník pripomína udalosť z 1. mája 1890, kedy sa tu konala manifestácia pri utajených oslavách

Sviatku práce (keďže vtedajšia maďarská vláda oficiálne oslavy v meste zakázala), na ktorej verejne vystúpil s prejavom pred robotníkmi ako aktívny činiteľ robotníckeho hnutia v Bratislave majiteľ tohto mlyna, Rudolf Nemčík.

Prírodná rezervácia Vydrice. Chránené územie v južnej časti Malých Karpát vyhlásené v roku 2022 na dne doliny Vydrice pozdĺž jej toku na katastrálnom území niekoľkých mestských častí Bratislavy a z malej časti Sv. Jura v dĺžke zhruba 13 km medzi Červeným mostom a priesekom vedenia vysokého napätia poniže Bieleho kríža na ochranu jaseňovo-jelšových podhorských lužných lesov, bukových a jedľovo-bukových kvetnatých lesov a kyslomilných bukových lesov, ktoré sú biotopmi európskeho významu a v nich žijúcich živočíchov európskeho významu (napr. fúzač alpský, pásikavec, kováčik fialový, rak riavový). V území rastú aj dubovo-hrabové lesy karpatské, ktoré sú biotopom národného významu. Nad sútokom so Spariským potokom sa areál rezervácie rozširuje po oboch stranách toku až na šírku vyše 2 km. Osobitosťou chráneného územia je zachovaná možnosť pohybu návštevníkov bratislavského lesoparku aj mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu rastlín a ich plodov a húb pre vlastnú potrebu a vjazd a pohyb cyklistov na existujúcich cyklotrasách. Rezervácia sa čiastočne kryje s územím európskeho významu Vydrice (pozdĺž toku Vydrice) a Homolské Karpaty (na svojom severnom okraji) a chráneným vtáčím územím Malé Karpaty (sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Sedačková lanovka Železná studienka - Kamzík. Osobná visutá jednolanová dráha obežného systému s pevným uchytením dvojmiestnych sedačiek typu SL-2 v Bratislavskom lesnom parku. Výrobca Transporta Chrudim. V prevádzke bola v rokoch 1972 - 1989. Po pauze a rozsiahlej rekonštrukcii bola spustená v septembri 2005 do celoročnej prevádzky. Má dĺžku 990 m a počas osemminútovej jazdy prekonáva prevýšenie 186 m medzi bývalými reštauráciami Snežienka a Koliba Expo. Možná je aj preprava bicyklov.

Kaverny z prvej svetovej vojny. Bývalé delostrelecké betónové podzemné kryty a sklady munície v lesoch o. i. aj v oblasti Hornej Mlynskej doliny a vrchu Kamzík v blízkom okolí trasy náučného chodníka. Boli vybudované v rokoch 1914 - 1915 na obranu jediného pevného mosta v Bratislave cez Dunaj - mosta Františka Jozefa I. -, aby ruská armáda postupujúca zo severu cez Karpaty neprenikla cez Slovensko do Rakúsko-Uhorska (do Viedne, Budapešti) či na Moravu. Kaverny boli stavané tak, aby bolo vidieť z jednej na druhú. V priamom boji využité neboli, ruské vojská boli zatlačené späť. Celkovo je kaverien v oblasti Bratislavy (Devínska Kobyla - Kamzík) viac ako tridsať, miestami sú dnes dobre viditeľné v teréne. Dobrovoľníci niektoré z nich postupne čistia a sprístupňujú verejnosti.

Koliba. Štvrť bratislavskej mestskej časti Nové Mesto v okrese Bratislava III na juhovýchodnom okraji Malých Karpát. Názov je odvodený od niekdajšej krčmy *Strohütte* (Slamená búda), ktorá sa neskôr ľudovo volala *koliba*. Je známa najmä vďaka filmovým ateliérom, ktoré sa tu nachádzajú, a v blízkosti ležiacemu obľúbenému rekreačnému miestu Bratislavčanov v oblasti vrchu **Kamzík (439 m n. m.)** so zachovanými bukovými lesmi a lúkami. Na jeho vrchole stojí dominanta mesta - televízna veža z roku 1975 (vysoká 194 m), ktorá nahradila staršiu z roku 1956 (pri nej stával v druhej polovici 20. storočia skokanský mostík). Vo veži sa vo výške 70 m nachádza otočná reštaurácia s panoramatickým výhľadom na široké okolie Bratislavy až do Maďarska či na rakúske Alpy. Kamzík je významné stredisko turistického ruchu (hotel, bobová dráha, lyžiarsky vlek, bufety, parkoviská, konečná MHD bus č. 44, lanovka z doliny Železnej studničky, turistické značkované trasy - o. i. aj magistrála Cesta hrdinov SNP či Európska diaľková trasa E8, náučný chodník). Pod vrcholom stojí pomník padlým vojakom v prusko-rakúskej vojne z roku 1866 a pamätník víťazstva nad Turkami z roku 1683.

Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty. Chránené územie vyhlásené v roku 1976 v troch izolovaných areáloch na väčšine územia jadrového pohoria Malé Karpaty medzi Devínom a Novým Mestom nad Váhom na juhozápadnom Slovensku. Horské územie - väčšinou náhle sa dvíhajúce z oboch susediacich nížin - s nadmorskými výškami kulminujúcimi vrchom Záruby (768 m) nad

Smolenicami budujú najmä žuly, vápence, kremence, fylity a amfibolity. Nachádza sa tu osem krasových oblastí s približne 300 jaskyňami, z ktorých je jediná sprístupnená so sprievodcom (Driny) a dve nevelké (Deravá skala a Veľká pec) sú verejnosti voľne prístupné. Podstatnú časť pokrývajú listnaté lesy s bukcom, dubom či hrabom, na skeletnatých podložiach tiež jaseňom, javorom horským a lipou. Miestami sa vyskytuje nepôvodný gaštan jedlý, borovica čierna, teplo- a suchomilné travinno-bylinné porasty, skalné a sutinové spoločenstvá, vzácne i rašeliniská a slatiny. Najvyššie časti najmä na obalových a príkrovových štruktúrach ako aj krasové areály sú turisticky veľmi atraktívne a frekventované. V rámci oblasti leží takmer dvadsať rôznych veľkých území európskeho významu (najrozsiahlejšie sú: Devínske Karpaty, Homoľské Karpaty, Kuchynská hornatina a Biele hory) a dva veľké areály z nej zaberá chránené vtáčie územie Malé Karpaty (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Červený most
2. Technické pamiatky v Mlynskej doline
3. VIII. mlyn - „Klepáč“
4. IX. mlyn - „Suchý mlyn“
5. Ekológia
6. História a súčasnosť
7. Železná studienka
8. Hmyz
9. Vo vode a pri vode
10. Rastliny I.
11. Vtáky I.
12. Vtáky II.
13. Zvieratá I.
14. Zvieratá II.
15. Poľovníctvo
16. Huby
17. Rastliny II.
18. Lesníctvo

Informačné panely v teréne nie sú číslované.

História a súčasnosť History and the present

Náučný chodník - Interpretory trail
Červený most - Železná studienka - Kamzík

Minerálne kúpele - 17. storočie
Mineral springs - 17th century

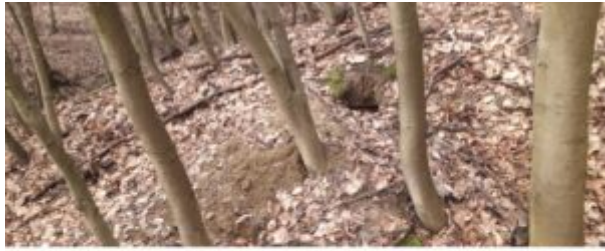
Minerálne kúpele - 19. storočie
Mineral springs in the present - 19th century

Prírodná rezervácia

BRATISLAVA

MESTSKÉ LESY V BRATISLAVE BRATISLAVA CITY FORESTS

